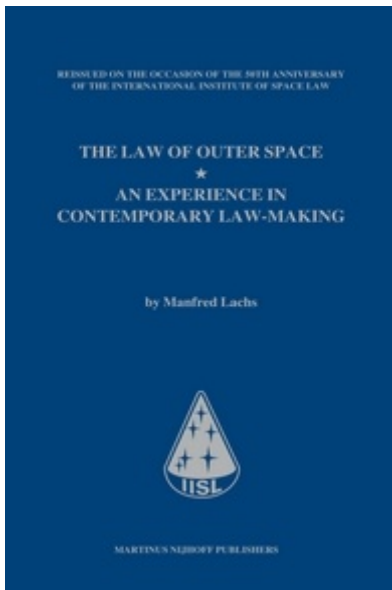

ПРИКАЗ КЊИГЕ „ПРАВО СПОЉНОГ ПРОСТОРА – ЈЕДНО ИСКУСТВО У САВРЕМЕНОМ ПРАВТОВОРСТВУ“ МАНФРЕДА ЛАКСА

Младен Р. Тишма
Универзитет у Београду, Правни факултет

The Law of Outer Space: An Experience in Contemporary Law-making,
Manfred Lachs, Martinus Nijhoff Publishers,
Leiden – Boston, 2010, 180 p.

Овом приликом приказујемо књигу из области са којом се већина правника није сусрела, а неки нису сигурни да таква дисциплина уопште и постоји. Откако се први човеков космоплан отиснуо пут неба, Јуриј Гагарин напустио сигурност Земљине атмосфере, а Нил Армстронг закорачио на тле сталног сапутника наше планете, потреба за постављањем граница између допуштеног и оног са друге стране права постала је очигледна и неодложна. Тако је настало и космичко право, као једна од најмлађих међународноправних дисциплина, које временом све више добија интердисциплинарни карактер. Ипак, литература која се тежишно бави овом проблематиком није толико бројна и са становишта упоредних потреба не-

равномерно је развијена будући да мање развијене земље имају и мање могућности и потребе за изучавањем правних односа изван атмосферског омотача Земље. Такође, није једноставно ни пронаћи изворе који на систематичан, свеобухватан и сажет начин дају увид у основе космичког права, пружајући довољно основних информација о свим аспектима правне регулативе човековог деловања у свемиру. Једна од таквих је и књига под „Право спољног простора: једно искуство у савременом правотворству“ аутора Манфреда Лакса, угледног пољског стручњака за међународно јавно право и председника и дугогодишњег судије Међународног суда у Хагу.

Књига је обима 180 страна, а материја је изложена у оквиру увода, дванаест поглавља и закључка, уз три прилога најзначајнијих међународних уговора који представљају изворе савременог космичког права, односно његовог међународноправног дела. Иначе, књига је први пут објављена сада већ далеке 1972, а друго издање које овде приказујемо објављено је 2010. године, поводом педесетогодишњице Међународног института за космичко право, будући да и данас представља незаобилазну „лектуру“ за све који се баве или занимају за космичко право.

Аутор се бави предисторијом космичког права, његовим настанком у окриљу међународног јавног права, почецима међународне сарадње ради нормирања активности у свемиру, правним режимом космичког прописа и небеских тела, одређивањем граница између ваздушног и космичког простора, правним положајем објеката који се лансирају у космос, као и астронаутима, затим питањима помоћи астронаутима и њиховом повратку, као и повратком космоплана, системима телекомуникација и веза. Није изостављено ни разматрање контроверзних питања тзв. мирољубиве употребе космоса, односно свемирских оружја и примене оружаних снага у космичком пространству. Разматрана су и основна питања у вези са правима и дужностима држава које пред њих постављају међународни уговори из ове области, као и проблематика одговорности која из тих права, односно дужности произилази. Коначно, аутор нам открива особености стварања правних норми у овој области. Читаоцима ћемо препустити да сами ближе открију која су то питања отворена развојем ракетне технике и какве одговоре пружа космичко право као *Lex lata*, али и доктрина *de lege ferenda*, те да сазнају ставове аутора и њима.

Једна од ствари које су побудиле наше интересовање јесте и литература коју је Лакс користио. Међу референцама помињу се и три рада које је написао *Michael Smirnoff*. И док се укуцавањем овог англицизованог имена и презимена у интернет претраживач добија низ публикација које је написао или које се на њега позивају, име др Михаила Смирнова је великој већини људи, али и правника у Србији, потпуно непознато и заборављено. Михаило Смирнов је био председник Међународног института за космичко право, члан бројних стручних организација и удружења, међу којима су Међународна астронаутичка академија, Међународна астронаутичка федерација, као и домаћег Југословенског астронаутичког и ракетног друштва, затим члан уредништава бројних светских научних и стручних часописа из области космичког права и астронаутике уопште. Саставио је и Светску библиографију астронаутичког права, коју је 1962. године објавио београдски Институт за међународну политику и привреду. Аутор овог приказа сусрео се са опусом Михаила Смирнова у библиотеци Института за упоредно право када је „налетео” на машином откуцан текст под насловом „Проблем суверености у космосу”, вероватно реферат са неке научне конференције. То нас наводи на питање колико смо свесни достигнућа наших предака и шта све крију полице опустелих српских библиотека и архива.

Можемо се сложити са оценом да без обзира на чињеницу да се први пут појавила пред читатељима још почетком седамдесетих година прошлог века, прошлог миленијума, ова књига ипак није изгубила на свом значају и, још важније, није изгубила на актуелности. Да закључимо, ова књига представља солидну полазну тачку за све које занима космичко право, али и људска активност у оном малом делу васионе који нам је тренутно доступан.